

Det tyske Riges Finansreform af 1909.

Adolph Jensen.

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/nto/nto_3rk-PDF/nto_3rk_0017_85080.pdf

pdf genereret den : 24-1-2006

Det tyske Riges Finansreform af 1909.

Af

Adolph Jensen.

I.

Da den tyske Rigs-Finansreform af 1906 efter mange Genvordigheder var bleven gennemført, var der i alle Lejre kun ringe Tilfredshed med Resultatet. Det oprindelige Regeringsforslag var under Rigsdagsbehandlingen blevet stærkt omkalfatret, og Vedtagelsen af de nye Skattelove hvilede paa en Række Kompromis'er af tvivlsom Værdi.*)

Men værst var det dog, at Reformen fra et fiskalt Synspunkt nærmest maatte betegnes som mislykket, idet den paa langt nær ikke gav Dækning for det Beløb, Regeringen havde forlangt, og som ogsaa fra alle Sider erkendtes at være nødvendigt. Medens Regeringsforslaget omfattede nye Skatter og Forhøjelser af ældre til et Beløb af 230 Mill. Mark, budgetteredes Indtægten efter de vedtagne Love kun til 170—180 Mill., saaledes at der endnu kom til at mangle 50 à 60 Mill. Mark. Men hertil kommer, at de nye Skatters

*) Finansreformen af 1906 er refereret i en Artikel af nærværende Forfatter i *Nationalekonomisk Tidsskrift* 1906 Side 471 ff.

Det tyske Riges Finansreform af 1909.

Af

Adolph Jensen.

I.

Da den tyske Rigs-Finansreform af 1906 efter mange Genvordigheder var bleven gennemført, var der i alle Lejre kun ringe Tilfredshed med Resultatet. Det oprindelige Regeringsforslag var under Rigsdagsbehandlingen blevet stærkt omkalfatret, og Vedtagelsen af de nye Skattelove hvilede paa en Række Kompromis'er af tvivlsom Værdi.*)

Men værst var det dog, at Reformen fra et fiskalt Synspunkt nærmest maatte betegnes som mislykket, idet den paa langt nær ikke gav Dækning for det Beløb, Regeringen havde forlangt, og som ogsaa fra alle Sider erkendtes at være nødvendigt. Medens Regeringsforslaget omfattede nye Skatter og Forhøjelser af ældre til et Beløb af 230 Mill. Mark, budgetteredes Indtægten efter de vedtagne Love kun til 170—180 Mill., saaledes at der endnu kom til at mangle 50 à 60 Mill. Mark. Men hertil kommer, at de nye Skatters

*) Finansreformen af 1906 er refereret i en Artikel af nærværende Forfatter i *Nationalekonomisk Tidsskrift* 1906 Side 471 ff.

Provenu gennemgaaende var for højt anslaaet. Saaledes gav den upopulære Skat paa Jernbanebilletter kun en Sneg Millioner Mark aarlig, medens man havde paaregnet 40—50 Mill., og lignende Skuffelser bragte bl. a. baade Arveafgiften og Tantièmeskatten. Alt i alt var det faktiske Udbytte af de nye Skattepaalæg i Aaret 1907 kun 112 Mill. Mark, (altsaa 60—70 Mill. mindre end budgetteret og næsten 120 Mill. under det af Regeringen forlangte Beløb.

Selv paa et Milliard-Budget er et Manco paa 120 Millioner føleligt. Ganske vist var der, formelt set, Dækning for det aarlige Deficit, nemlig i Matrikularbidragene fra Enkeltstaterne. Men reelt var denne Dækning ikke tilstede, idet man i 1906 havde truffet den Ordning, at Betalingen af det Beløb, hvormed et Regnskabsaars Matrikularbidrag overstiger 40 Pf. pr. Individ af Befolkningen, skulde kunne udsættes i indtil 3 Aar. I Henhold til denne Bestemmelse vilde Riget ved Udgangen af dette Aar have til Gode hos Enkeltstaterne omtrent en Tredjedel Milliard, en Sum, som der ikke godt kunde være Tale om at kræve indbetalt.

Under denne finansielle Nødstilstand, hvor Aar efter Aar ikke blot de store ekstraordinære Udgifter til Flaademateriellets Forøgelse m. v., men ogsaa Underskuddet paa det ordinære Budget maatte dækkes ved Laan*), var det ikke at vente, at de tyske Skatteydere kunde faa synderligt Pusterum efter den Forskrækkelse, Finansreformen af 1906 havde skaffet dem. Naar der alligevel forløb hele tre Aar, inden Regeringen bekvemmede sig til at foretage det uundgaaelige

*) Rigets rentebærende Gæld, der nu udgør 4,2 Milliarder Mark, er i Lobet af de sidste 4 Aar bleven forøget med 1 Milliard.

Skridt, maa Grunden vel nok nærmest søges i de vanskelige partipolitiske Forhold paa »Blok-Rigsdagen«.

Selv om man altsaa var forberedt paa, at Regeringen vilde kræve en betydelig Forøgelse af Rigsskatterne, gik Kravet dog, da Forslaget endelig fremsattes i Efteraaret 1908, langt ud over de Summer, der under den forudgaaende Diskussion i Pressen var bleven nævnte som sandsynlige. Regeringsforslaget omfattede nye Skatter og Forhøjelser af bestaaende til et samlet aarligt Beløb af 500 Millioner Mark. Hvorledes man tænkte sig denne halve Milliard tilvejebragt og ad hvilke Veje det sluttelig lykkedes at faa Summen bevilget, vil fremgaa af det følgende, hvor vi i Korthed skulle omtale de vigtigste Led i denne store Finansreform, hvis Tilblivelseshistorie i mange Retninger er af Interesse.*)

II.

Reformens Tyngdepunkt ligger paa Forbrugs-skatteernes Omraade. Langt over Halvdelen af det samlede nye Skattebeløb paaregnes at indkomme gennem de vedtagne Omordninger af Produktionsafgifterne og Tolden paa Brændevin, Øl, Tobak, Kaffe og The.

Brændevinen var vel nok det Skatteobjekt, der

*) Naar det siges, at Regeringsforslaget gik ud paa Nybevillinger til et samlet Beløb af 500 Mill. Mark, er dette vel formelt rigtigt. Men det maa dog bemærkes, for det første at 25 Mill. falder paa en Omordning af Reglerne for det finansielle Mellemværende mellem Riget og Enkeltstaterne (Matrikularbidrag), og dernæst at Regeringen foreslog — men ikke gennemførte — dels en Nedsættelse af Sukkerafgiften til Beløb 35 Mill. Mk., dels Ophævelse af Skatten paa Jernbanebilletter (20 Mill.). Den samlede Netto-Forøgelse af Skattebyrden efter Forslaget kan saaledes allerhøjest sættes til 450 Mill. Mk.

laa nærmest for Haanden, dels fordi Spiritusbeskatningen er relativ lav i Tyskland, dels fordi de hidtil anvendte Beskatningsregler i Tidernes Løb var blevne saa fortvivlet indviklede og tildels saa lidt rationelle, at en gennemgribende Omordning maatte anses for nødvendig.

Brændevinsproduktionen er i Tyskland hidtil bleven beskattet paa tredobbelt Maade: dels ved Skat paa Raastoffet eller Mæskekarret, dels ved en Afgift paa det færdige Produkt, dels endelig ved den i 1895 indførte »Brennsteuer«, der ligeledes svaredes af det færdige Produkt, men efter en meget indviklet progressiv Skala. Ved den sidstnævnte Foranstaltning tilsigtedes en Beskyttelse for Landbrænderierne i Konkurrencen med de store Virksomheder, og det samme Formaål havde den saakaldte Kontingentering, der bestod i, at Hovedafgiften af den producerede Alkohol opkrævedes med to forskellige Satser. For hvert Brænderi blev der efter visse Regler fastsat et »Kontingent«, d. v. s. et Produktionskvantum som beskattedes efter en lavere Sats end den normale. Kontingentet var saaledes fastsat, at Landbrænderiernes hele Produktion blev beskattet efter den lave Sats, — en Begunstigelse, der almindelig gaar under Navnet »die Liebesgabe«. Foruden Ulighederne i selve Beskatningsreglerne havde der ogsaa paa andre Omraader af Brændevinslovgivningen udviklet sig Tilstande, der i høj Grad opfordrede til en grundig Omordning; saaledes ikke mindst med Hensyn til Udførselspræmierne, som var i Færd med at opsluge største Delen af Materials kattens Udbytte.

Regeringsforslaget optog den gamle Tanke om et Rigs-Brændevinsmonopol. Riget skulde afkøbe

Brænderierne hele Produktionen, foretage Sprittens Rektificering eller Denaturering og sluttelig sælge den til Detailhandlerne. Medens de hidtil bestaaende Brændevinsafgifter, som alle skulde bortfalde, havde indbragt ca. 120 Mill. Mark aarlig, paaregnedes der af Monopolet en Mellehandlerfortjeneste for Riget af 220 Mill. (netto), altsaa en Indtægtsforøgelse paa 100 Millioner.

Monopolforslaget blev velvilligt modtaget fra Producenternes Side, idet de foreslaaede Regler for Ansættelsen af den Pris, til hvilken de skulde sælge Raaspritten, vare af den Beskaffenhed, at hele Brændevinsindustriens Risiko vilde blive overført paa Mellehandleren (Riget). Paa Rigsdagen mødte Forslaget derimod ringe Sympati; dels tvivlede man om, at det vilde lykkes en bureaukratisk organiseret Monopolforvaltning at bringe de paaregnede 220 Millioner ud af Forretningen, dels veg man tilbage for de store øjeblikkelige Omkostninger, Foranstaltningen vilde nødvendiggøre (190 Mill. Mark); endelig var det en meget svag Side ved Forslaget, at den Grundpris, som Riget skulde betale for Spritten, skulde variere efter Brænderiernes Karakter og Størrelse, saaledes at med andre Ord »die Liebesgabe« ikke vilde blive ophævet, men snarere forøget og konsolideret.

Ligesom i 1886 forkastede Rigsdagen Monopolplanen, og man valgte i Stedet derfor at erstatte de bestaaende Brændevinsafgifter med en enkelt Afgift, en ren Fabrikatskat, men med Bibeholdelse af Kontingenteringen. For den Del af Produktionen, der falder indenfor Kontingentet, skal Afgiften udgøre 1,05 Mark pr. Liter, iøvrigt 1,25 Mark pr. Liter. Ganske smaa Brænderier betale et fast Skattebeløb, fastsat efter den

sandsynlige aarlige Produktionsmængde. Ved Anvendelse af saadanne faste Affindelsessummer taber Rigs-kassen rimeligvis lidt i Skat, men man gaar ud fra, at Tabet rigeligt indvindes ved Besparelser paa Kontrol- og Opkrævningskontoen.

For og imod Bevarelsen af Kontingenteringen kæmpedes en haard Kamp. Naar man bibeholdt Kontingentet, var det dog ikke alene af Hensyn til de østlige Kartoffel-egnes Agrarinteresser, men ogsaa fordi de sydtyske Stater i sin Tid havde betinget sig et højere Kontingent for deres Brænderier, end der efter de derværende Forbrugsforhold tilkom dem. Til den Præferencestilling, de sydtyske Brænderier saaledes havde faaet, maatte der i hvert Fald tages Hensyn, og da nu Kontingenterings-Systemet en Gang bestod, valgte man at blive paa denne Vej, saa lidet rationel den end maatte erkendes at være. Den nye Lov bestemmer, at det nuværende Kontingent bliver bestaaende indtil 1918, hvorefter det omlægges hvert tiende Aar.

Naar det ovenfor blev sagt, at de hidtil bestaaende Brændevinsskatter ved den nye Lov ere afløste af en enkelt Afgift, er dette saaledes at forstaa, at den nye Fabrikatskat er den eneste fiskale Afgift, der fremtidig skal svares af Brændevinsbrænding. Men ved Siden heraf er der indført en saakaldet »Betriebsauflage«, der ligeledes svares af det færdige Produkt. Denne Afgift skal imidlertid ikke indgaa i Rigets Kasse, men anvendes dels til Udførselsgodtgørelser, dels til Godtgørelser for fuldstændig eller ufuldstændig Denaturering. Det staar ikke en Fabrik frit for at vælge, i hvilket Forhold den vil producere Sprit til Konsum og til teknisk Brug. Bortset fra de smaa Brænderier og

nogle andre Undtagelsestilfælde, paahviler der hver Spritfabrik Pligt til at lade en vis Del af sin Produktion denaturere. Det System af Lovregler, der ordner paa den ene Side Denatureringspligtens Omfang og paa den anden Side Udmaalingen af de enkelte Brænderiers Bidrag til Denatureringsgodtgørelsen (»Betriebsauflage«), er imidlertid saa indviklet, at der ikke kan gøres Rede for det her. Igennem et Mylder af særlige »Erhöhungen«, »Ermäszigungen« og »Befreiungen« har man her grebet stærkt ind i Brændevinsindustriens hele Økonomi. Ved Siden af at være en egentlig Skattelov, der bringer Riget en aarlig Merindtægt af 80 Mill. Mark (i Stedet for de ved Regeringsforslaget paaregnede 100 Mill.), er den nye Lov om Brændevinsafgifterne i stort Omfang en Tvangsforanstaltning, sigtende til at lede hele den store Spiritusindustri i bestemte Baner — og det paa en saadan Maade, at man om den nye Ordning kan anvende samme Karakteristik, som haanende blev benyttet lige overfor den ældre: Tysklands Brændevinsbeskatning har efterhaanden udviklet sig til en ren Forsørgelseslovgivning.

Ved Siden af Brændevinen maatte Øllet komme til at spille en Hovedrolle i Finansreformen. Ganske vist var Ølafgiften i 1906 bleven forhøjet, men denne Forhøjelse var meget moderat, og Tysklands uhyre Ølforbrug, der indtil nu i Virkeligheden har været urimelig lavt beskattet, frembød en altfor bekvem Skattekilde til at den kunde forbigaaes ved en omfattende Finansreform.

Den nu gennemførte Omordning af Ølbeskatningen betegner imidlertid i det væsentlige kun en Forøgelse

af Afgiftssatserne, derimod ikke nogen principiel Ændring af Beskatningsformen.

I alle de 5 »Brausteuergebiete«, Bayern, Württemberg, Baden, Elsass-Lothringen og »die norddeutsche Brausteurgemeinschaft« (d. v. s. Resten af Riget) beskattes Tilvirkningen af Øl ved Malt-Afgifter. Afgiften er en Del højere i de sydtyske Stater end i Nordtyskland. I Nordtyskland gaar Ølafgiften direkte i Rigs-kassen, i Sydtyskland indgaar den i de respektive Statskasser, som derefter aarlig afgiver til Riget et lige saa stort Beløb pr. Indbygger, som Rigs-kassen har oppebaaret pr. Indbygger i det nordtyske Skatteterritorium.

Maltafgiften i Nordtyskland blev i 1905 trindelt, stigende fra 4 Mk. pr. Dobbeltcentner for de første 250 Dobbeltcentner Malt, et Bryggeri anvender i Løbet af et Aar, gennem en Skala paa 10 Trin til 10 Mk. pr. Dobbeltcentner for Maltforbruget ud over 7000 Dobbeltcentner. Med disse Satser har Skatten givet Riget en Indtægt af 75 Mill. Mark.

Den nu vedtagne Nyordning forhøjer Afgiftssatsen for nederste Trin fra 4 til 14 Mk. pr. Dobbeltcentner Malt, reducerer Trinenes Antal til 5 og lader Maksimumssatsen, der nu er 20 Mk. pr. Dobbeltcentner, omfatte Maltforbruget ud over 5000 Dobbeltcentner. Som det vil ses, er dette en meget betydelig Forhøjelse, og det paaregnes da ogsaa, at Ølskatten i Fremtiden vil indbringe 100 Mill. Mark mere end hidtil, og ved denne Beregning er der endda forudsat en ret klækkelig Nedgang i Ølforbruget, dels som Følge af den med Skatteforhøjelsen følgende Prisstigning, dels paa Grund

af Afholdsbevægelsen, som netop for Tiden vinder betydeligt Terræn i Tyskland.

Hjemmebrygning af overgæret Øl, som hidtil har været afgiftsfri, bliver efter den nye Lov at beskattes med 4 Mk. pr. Dobbeltcentner Malt, altsaa betydeligt lavere end den fabrikmæssige Tilvirkning. Begunstigelsen er dog begrænset til et aarligt Maltforbrug af højst 5 Dobbeltcentner, og Salg af saadant Øl er forbudt.

Som en Art Erstatning for den betydelige Merbeskatning, der er bleven paalagt de bestaaende Bryggerier, søger Loven at sikre dem deres nuværende Produktionsomfang i en Aarrække ved at lægge en Straffeafgift paa nye Bryggerier. Saadanne maa i Tiden indtil 1915 betale Ølafgiften med et Tillæg af 50 %, og i Tiden fra 1915 til 1918 med et Tillæg af 25 %. Det samme gælder ældre Bryggerier, som optage deres Virksomhed efter at have været ude af Drift i over 2 Aar.

En stor Del af Rigsdagsforhandlingerne om Ølafgiften drejede sig naturligvis om det vanskelige Overvæltningsspørgsmaal. I 1906 fik de mindste Bryggerier (med et Maltforbrug af indtil 250 Dobbeltcentner) ingen Afgiftsforhøjelse, hvilket selvfølgelig maatte vanskeliggøre Overvæltningen for de større. (En Nedgang i Maltforbruget i de sidste Par Aar synes dog at tyde paa, at man alligevel har fundet Udvej til i alt Fald delvis at holde sig skadesløs for Afgiftsforhøjelsen, nemlig ved at gøre Øllet en Smule tyndere). Nu er jo imidlertid Situationen en ganske anden. Afgiftsforhøjelsen træffer alle Bryggerier uden Undtagelse, og den er saa betydelig, at den maa overvælttes. Men

hvorledes vil denne Proces komme til at foregaa i Praxis? Den Lidenskabelighed, hvormed dette Spørgsmaal drøftedes i og udenfor Rigsdagen, forstaas ikke let af en fremmed. Den er et karakteristisk Vidnesbyrd om den almindelige Interesse, man skænker alt, hvad der angaar »Biergewerbe«, »Schankgewerbe« og »Bierkonsum« i dette Land, hvor en Femtendedel af Nationalindtægten anvendes til Nydelsen af Øl.

Fordeler man de 100 Mill. Mark, Afgiftsforhøjelsen andrager, paa hele Tysklands aarlige Ølforbrug (ca. 73 Mill. Hektoliter), bliver det omtrent 1,4 Pf. pr. Liter Øl, altsaa knap $\frac{3}{4}$ Pf. for et Glas, der rummer $\frac{1}{2}$ Liter. Vanskeligheden ved Overvæltningen af et saa lille Beløb stiller sig forskellig i Nord- og Sydtyskland. I Sydtyskland, hvor Udskænkingspriserne, trods Øllets relativt høje Beskatning, er langt lavere end i Nordtyskland, holder man sig ikke fortrinsvis til de »runde« Tal, men det er her ganske almindeligt, at et Krus Øl ved Udskænkning koster 11, 12, 13, 22, 24, 26 Pf. osv.; her vilde altsaa en Prisforhøjelse af 1 Pf. for $\frac{1}{2}$ Liter være en ganske naturlig Ting. Men noget saadant vilde være ganske stridende mod Skik og Brug i Nordtyskland, hvor Udskænkingspriserne næsten altid ere delelige med 5. For at nu Overvæltningen ogsaa her kan ske, uden at Konsumenterne i alt for høj Grad komme til at skatte til Værten, har man ændret Loven om Justering af Udskænkingsmaal. Tidligere kunde der kun justeres Glas, hvis Rumfang udgjorde et vist Antal Tiendedele af en Liter; nu skal ogsaa Delinger i Tyvendedele kunne justeres, og Prisforhøjelsen kan da effektueres ved at udskænke Øllet i Glas eller Krus,

der er en eller flere Tyvendedele mindre end de hidtil anvendte.

Den indenlandske Produktion af Vin er kun beskattet i ringe Omfang i Tyskland. Nogle af Enkeltstaterne have en Vinskat, nemlig Württemberg og Baden samt Elsass (den hessiske Vinskat ophævedes for nogle Aar siden). Riget som saadant har derimod ingen Skatteindtægt af Vinproduktionen i Almindelighed; kun de mousserende Vine (»Schaumweine«) bære siden 1902 en Stempelafgift (Banderoleskat), der i de sidste Aar har indbragt omtrent $5\frac{1}{2}$ Mill. Mark. En almindelig Rigs-Vinafgift forsøgte vel indført i Rigsdagssamlingen 1903—04, men uden Held.

Som et rimeligt Supplement til Skatteforhøjelserne paa Øl og Brændevin foreslog Regeringen nu paany en Vinafgift. Men da det var tvivlsomt, om en almindelig Vinskat vilde kunne overvælttes paa Forbrugerne, og da Tysklands Vindyrkere paa Grund af Misvækst i de foregaaende Aar almindelig antages at sidde ret haardt i det, undtog man fra den foreslaaede Skat hele den store Mængde af billige Vine, som sælges og udskænkes fra Fad. Den Vin, der tappes paa Flasker, skulde derimod bære en Stempelafgift, bestaaende dels af en fast Flaskeafgift, der uden Hensyn til Flaskens Rumfang eller Vinens Kvalitet skulde udgøre 5 Pf. pr. Flaske, og dels en Tillægsafgift paa alle Vine, hvis Salgspris var over 1 Mk. pr. Flaske; denne sidste Afgift skulde variere efter Vinens Pris og udgøre fra 10 Pf. til 3 Mk. pr. Flaske (sidstnævnte Sats for Vine, der koste over 20 Mk. Flasken).

Dette Forslag blev imidlertid forkastet af Rigs-

dagen, og efter at forskellige Forslag vare blevne prøvede i Udvalget, lod man det for denne Gang bero ved en delvis Forhøjelse af den bestaaende særlige Afgift paa mousserende Vine, som fremtidig opkræves med 10 Pf. pr. hel Flaske for Frugtvin og 1—3 Mark pr. Flaske for Druevin. Medens det paaregnede Udbytte af Regeringsforslagets Vinskat var 20 Mill. Mark, antages den vedtagne Forhøjelse af Skatten paa mousserende Vine i Forbindelse med en tilsvarende Forhøjelse af Indførselstolden kun at ville give 5 Mill. Mk.

Under Forhandlingerne om Vinafgiften var ogsaa Tanken om en Skat paa alkoholfrie Drikkevarer fremme (naturlige og kunstige Mineralvande, Limonader og alkoholfrie Vine). Det oplystes, at Tysklands aarlige Forbrug af disse Arter af Drikkevarer udgør omkring 430 Millioner Flasker. En beskeden Afgift af 2 Pf. pr. Flaske vilde altsaa kunne give et Skattebeløb paa 8—9 Mill. Mk. Ihvorvel det almindeligt erkendtes, at de alkoholfrie Drikke ikke i og for sig var noget rationelt Skatteobjekt, fandt dog Tanken om en saadan »Limonadeskat« i Forbindelse med en almindelig Vinbeskatning en ikke ringe Tilslutning. Det oplystes iøvrigt, at Udskænkernes Fortjeneste paa de alkoholfrie Drikke i Almindelighed er saa betydelig, at et Skattepaalæg af et Par Pf. pr. Flaske muligvis slet ikke vilde have medført nogen Forhøjelse af Prisen.

I den tyske Tobaksbeskatning mødes paa en underlig forvirret Maade gammelt og nyt, forældede og højmoderne Metoder. Fra Tiden før Rigets Dannelse bestaar der endnu for den indenlandske Produktion Resterne af en Arealskat, der dog nu kun anvendes

lige overfor de aller mindste Tobaksdyrkere. Naar det dyrkede Areal overstiger $\frac{2}{5}$ Hectar, beskattes den producerede Tobak efter Vægt. Indførselen af fremmed Tobak rammes af en Told, der hidtil er bleven beregnet udelukkende efter Vægt. Endelig blev der i 1906 indført en særlig Skat paa Cigaretter efter det saakaldte »Banderole-System«, der bestaar i, at alle Cigaretter og al Cigaretto-bak, der bringes i Handelen, skal være indpakket, og Pakken lukket med et Baand, hvorpaa der er anbragt et Skattestempel paa en saadan Maade, at det maa iturives ved Pakkens Aabning. Stempel-skatten paa Cigaretter er trindelt og retter sig efter Varernes Detailpris.

Naar undtages Cigarettskatten, var de benyttede Former lidet rationelle, idet der hverken ved Tolden eller Afgiften paa den indenlandske Produktion toges Hensyn til Varernes Kvalitet og Værdi. Dertil kom, at Tobaksbeskatningen var forholdsvis lav i Tyskland*), saaledes at der var al god Grund for Regeringen til at medoptage Tobakken i Reformforslaget.

Tobaksbeskatningen havde i 1907 indbragt Riget omtrent 100 Mill. Mark. Dette Beløb ønskede Regeringen forøget med godt og vel tre Fjerdedele (77 Mill.), der skulde tilvejebringes dels ved en Forhøjelse af Indførselstolden, dels ved Forøgelse af Stempelafgiften paa Cigaretter og Indførelse af lignende Afgifter paa de øvrige indenlandske Tobaksprodukter (Cigarer, Pibe-

*) Man har beregnet, at for Gennemførelsen af de nye Skatter i Aar udgjorde Tobaksskatterne i Tyskland 14 % af den forbrugte Tobaks Værdi (Detailpris), medens det i England er 59 %, i Østerrig 65 %, i Ungarn 69 %, i Spanien 70 %, i Italien 79 %, og i Frankrig 82 %.

tobak osv.). Med Hensyn til Tolden var der ikke Tale om nogen Principforandring, idet Tolden ligesom hidtil skulde erlægges efter Vægt. De ældre Produktionsafgifter (efter Areal eller Vægt) skulde vedblive at bestaa ved Siden af Banderole-Skatten.

Da dette Forslag var passeret igennem Rigsdagen, var det ikke til at kende igen.

I Stedet for Forhøjelsen af de ældre Vægttold-satser, som man lod bestaa, vedtoges en Tillægstold paa Tobaksblade og færdige Cigarer. Denne Tillægstold skal udgøre 40 % af Værdien (Fakturaprisen), saaledes at altsaa Indførselstolden bliver opkrævet efter et blandet Vægt- og Værdisystem. Falsk Værdiangivelse o. l. søges hindret ved forskellige Kontrolforanstaltninger og ved strænge Straffe- og Bødebestemmelser m. v. (Fængsel indtil 2 Aar, Bøde indtil 100000 Mark, Fortabelse af Ret til at drive Forretning i indtil 5 Aar).

Medens Rigsdagen saaledes satte Værdi-Momentet ind i Tolden, altsaa paa et Punkt, hvor det ikke fandtes i Regeringsforslaget, blev det paa den anden Side strøget i Indlandsbeskatningen, hvor Regeringen havde ønsket det. I Stedet for den foreslaaede Banderole-Afgift paa Cigarer, Røgtobak m. v. vedtog man nemlig simpelt hen en Forhøjelse af den bestaaende Produktionsafgift efter Vægt (fra 45 til 57 Mk. pr. Dobbelcentner fabrikationsfærdig Tobak). For de ganske smaa Tobaksdyrkere bibeholdes Arealskatten.

Stempelaafgiften paa Cigaretter forhøjedes betydeligt. For Cigaretter, der sælges for en Butikspris af ikke over 1½ Pf. pr. Stk., udgør Banderole-Afgiften 2 Mk. for 1000 Stk.; derefter stiger den gennem 6

Trin til 15 Mk. pr. 1000 Stk. for Cigaretter, hvis Salgspris overstiger 7 Pf. pr. Stk. Ogsaa Cigarettoбак og Cigaretpapir (Hylstre), der er Genstand for Butikssalg, rammes af lignende Stempelafgifter.

De vedtagne Forandringer i Tobaksbeskatningen antages at ville paaføre Tysklands Tobaksforbrugere en Merudgift af 45 Mill. Mark (medens Regeringen havde forlangt en Skatteforhøjelse af 77 Mill.). Da Tobakskonsumen i Forvejen sluger 650 Mill., vil Skatteforhøjelsen næppe bevirke nogen synderlig Nedgang i Forbruget. Alligevel beskæftigede man sig paa Rigsdagen meget med Spørgsmaalet om, hvorledes man bedst kunde værge de 200000 Arbejdere, der ere beskæftigede i Tobaksindustrien, mod Følgerne af en Indskrænkning i Fabrikernes Virksomhed. Dette gav Anledning til en interessant Tillægsparagraf, hvorefter der af Rigskassen skal ydes Understøttelse i indtil 2 Aar til saadanne Arbejdere (ogsaa hjemmeindustrielle) i Tobaksfaget, som paaviseligt paa Grund af Lovændringerne blive arbejdsløse for kortere eller længere Tid. Understøttelsen maa ikke udgøre mindre end $\frac{3}{4}$ af den Arbejdsfortjeneste, de paagældende gaa glip af. Det vil blive interessant at se, hvorledes denne Bestemmelse, der aabenbart indeholder et meget farligt Præcedens, vil virke i Praxis. Da Forventningen om en Skatteforhøjelse har drevet en stor Del Fabriker til at forcere deres Produktion meget betydeligt i Tiden umiddelbart forud for Lovens Ikrafttræden, er det rimeligt, at Lovens øjeblikkelige Virkning vil være en stærk Nedgang i Produktionen med betydelig Arbejdsledighed i Faget.

En Forhøjelse af Kaffe- og Theetolden var ikke indbefattet i det oprindelige Regeringsforslag, men da den ene efter den anden af de foreslaaede Skatteforhøjelser blev reduceret, blev det nødvendigt at tage Kaffen og Theen til Hjælp. Man gjorde det uden Begejstring fra nogen Side, idet det erkendtes, at navnlig Kaffetolden nu til Dags ikke kan komme ind under Begrebet Luksusskat. Derimod var der temmelig Enighed om, at Kaffetoldens Forhøjelse fra 40 til 60 Mk. pr. Dobbelcentner vil blive uden nævneværdig Indflydelse paa Forbruget, fordi Publikum er vænnet til langt betydeligere Prisforandringer end den, der vil følge af denne Toldforhøjelse. Lægger man de 20 Mk. Toldforhøjelse til Kaffeprisen, f. Eks. i 1907, vil man dog være 33 Mk. under Prisen for 1896 og 68 Mk. under Prisen for 1894.

Vi skal nu omtale det mest originale Punkt i Finansreformen, nemlig Forslaget om en Elektricitets- og Gasskat. Dette var noget forholdsvis nyt i Skattehistorien. Ganske vist findes der siden 1903 kommunale Gasskatter i et Par sydtyske Byer (Stuttgart og Esslingen), men i Preussen har man fortolket Kommuneskattelovens Forbud mod Skat paa Forbruget af Brændsel (»Brennstofte«) saaledes, at ogsaa Gas falder ind under denne Betegnelse.

Nu foreslog Regeringen dels en Afgift til Rigs-kassen paa Forbruget af elektrisk Strøm og Gas, dels en Stempelafgift paa Glødelamper, Glødenæt og lign. moderne Belysningsmidler. Forbrugsafgiften skulde udgøre 5 $\frac{0}{10}$ af Prisen for den elektriske Strøm eller Gassen, dog højst 0,4 Pf. for Kilowatttime, resp. Kubik-

meter Gas. Stempelafgiften var sat til 5 Pf. pr. Stk. for de svageste Kultraadlamper, stigende til 1 Mk. og derover for de større Lamper. Begge Afgifter tilsammen skulde efter de foretagne Overslag indbringe Riget 50 Mill. Mark aarlig.

Fra et fiskalt Synspunkt set var dette Forslag aabenbart meget klogt. Ganske vist udgjorde de paaregnede 50 Mill. kun en Tiendedel af hele det Skattebeløb, der søgtes indvundet, og de foreslaaede Skattesatser — navnlig den 5 %'s Forbrugsafgift — maa da ogsaa siges at være ret beskedne. I Virkeligheden havde dette dog mindre at sige. Hovedsagen var at faa Isen brudt; kunde Fiskus paa dette Punkt blot opnaa at faa Foden indenfor Døren, vilde den for en overskuelig Fremtid have gjort en meget værdifuld Erobring; thi medens Udbyttet af de fleste øvrige Skatter kun vil stige langsomt — for Forbrugsskatternes Vedkommende i Trit med Befolkningstilvæksten eller noget lignende — staar man ved Elektriciteten og Gassen overfor Skatteobjekter, som efter al Rimelighed er overordentlig »entwicklungsfähige«. Navnlig Elektroteknikken synes jo at have en mægtig Udvikling foran sig, saaledes at selv en forholdsvis ringe Afgift paa Brugen af elektrisk Energi ganske automatisk vilde give et stærkt stigende Udbytte. Og det maatte tillige være af Vigtighed for Rigs-kassen at faa Tag i denne Skattekilde netop nu — jo før, des bedre; en Afgift, som i Dag giver 50 Mill., vil maaske om nogle faa Aar give det dobbelte, men det vil sandsynligvis være langt vanskeligere til den Tid at faa bevilget en Skat paa 100 Mill. end 50 Mill. nu, selv om Satserne ere de samme.

Selve Tanken om Beskatning af den elektriske Energi er ikke ny. Den har bl. a. været fremme under Form af Planer for et Elektricitetsmonopol. Til Gunst for Monopolisering af Elektricitetsproduktionen i Statens Haand taler jo ikke alene de fiskale Hensyn, men et saadant Monopol kunde tænkes som Led i en Lovgivning, der regulerer Udnyttelsen af det rindende Vands Energi. Eller man kunde tænke sig Elektricitetsmonopolet forsvaret med lignende Grunde som dem, der anføres for Statsdrift af Jernbaner, kommunal Drift af Sporveje o. l. Heller ikke er jo Elektricitetsmonopolet noget nyt og uprøvet i Praksis, saa sandt som det findes i mangfoldige Kommuner og her udnyttes fiskalt, endda ofte paa en ret haardhændet Maade.

Især naar man tager det sidst anførte i Betragtning, maa det vist nok erkendes, at den Modstand, der rejstes mod Regeringsforslaget om en Rigsafgift paa elektrisk Strøm og paa Gas, ikke var helt vel begrundet. Man kan forstaa den rent teoretiske Indvending, at det overhovedet er betænkeligt at lægge Skat paa et vigtigt Produktionsmiddel, men lignende lige saa gode Argumenter kan der jo iøvrigt gøres gældende overfor de fleste Skatter, som ikke holde sig til rene Luksusobjekter. Det var imidlertid ikke fortrinsvis Indvendinger af principiel Art, der førtes i Marken og sluttelig fældede Forslaget. Det var en endeløs Række af Paastande om, at en saadan Skat vilde virke skadeligt paa snart sagt alle Grene af Erhvervslivet, at den vilde gribe ødelæggende og forstyrrende ind i en Mangfoldighed af Livsforhold, kort sagt at den vilde være et altfor farligt Eksperiment, til at det skulde kunne tilledes.

Der var som sagt i alt dette megen Overdrivelse. Naar man betænker, at Elektricitet i Tyskland leveres til saa vidt forskellige Priser som fra 25 ned til 1 Pf. pr. Kilowatttime for Strøm til Motordrift og fra 70 ned til 3 Pf. for Strøm til Belysning, vilde en Skat paa højst 0,4 Pf. pr. Kilowatttime næppe kunne virke revolutionerende, især da den tekniske Udvikling i Elektricitetsproduktionen og Udvidelsen af Forbruget medfører, at Prisen paa Strøm gennemgaaende er nedadgaaende i ret store Spring, samtidig med, at den stigende Anvendelse af strømbesparende Lamper i Praksis virker i samme Retning. Til Vurdering af den Indvending, at al Vareproduktion vilde fordyres ved den foreslaaede Elektricitetsskat, er følgende Eksempler, der fremdroges under Debatten i Rigsdagen, ganske lærerige: en Ton Staal, hvis Salgspris er 70—100 Mk., og til hvis Fremstilling der medgaar for ca. 18 Mk. Kul, vilde komme til at bære en Elektricitetsskat paa 8 Pf. Eller for at tage et Eksempel fra den mindre Industri: et Maskinslagteri, der arbejder med en Elektromotor paa 5 Hestes Kraft, vilde faa sine Driftsudgifter forøgede med ca. $2\frac{1}{2}$ Mk. aarlig. — Selv fra sagkyndig Side blev der i Kampens Hede fremsat Argumenter af mildest talt meget luftig Art, — som naar den elektrotekniske Forening blandt 25 Grunde, der tale imod Elektricitetsskatten, nævner følgende: »Die durch die Steuer zu erwartende Verminderung der öffentlichen Beleuchtung vermindert die öffentliche Sicherheit.« (!)

Bagved al denne Staahej laa der aabenbart hos Oppositionen — og det vil med Hensyn til dette Punkt sige alle Rigsdagens Partier undtagen maaske de Konervative — en instinktiv Frygt for det Præcedens,

der vilde skabes ved Vedtagelsen af en Forbrugsafgift paa Gas og Elektricitet. Det var ikke den beskedne Afgift paa 0,1 Pf., man værgede sig imod, men snarere den Forhøjelse af de 0,1 Pf. til et langt højere Beløb, som man forudsaa vilde blive forlangt, naar Riget næste Gang trænger til en Finansreform paa en halv Milliard.

Forbrugsafgiften paa Gas og elektrisk Strøm forkastedes altsaa. Derimod gennemførtes den anden Del af Forslaget, Stempelafgiften paa Glødelegemer o. l., der paaregnes at ville give et Udbytte paa 20 Mill. Mark. For elektriske Glødelamper er der en dobbelt Række Afgiftssatser, idet Metaltraadlamper, Nernst-lampebrændere o. l. betale dobbelt saa meget som de almindelige Kultraadlamper. Afgiften udgør for en Kultraadlampe til et Strømforbrug af højst 15 Watt 5 Pf. og stiger til 50 Pf. for Lamper til 100—200 Watt; for Lamper til højere Strømforbrug er Afgiften yderligere 25 Pf. pr. 100 Watt. Kulstifter til Buelamper beskattes efter Vægt (60 à 100 Pf. pr. kg). For Glødenæt til Gas-, Spiritus-, Petroleumsbrændere o. l. er Afgiften 10 Pf. pr. Stk. Afgiften, der udredes efter Banderole-Systemet, betales ogsaa for indførte Varer (af Importøren).

Som en Art Erstatning for den Skatteindtægt, Riget gik glip af ved Forkastelsen af Forbrugsafgiften paa Gas og Elektricitet, bevilgedes der en Tændstikskat til et beregnet Beløb af 23 Mill. Mark. Denne Skat er det vist vanskeligt at forsvare uden at støde an mod den finansvidenskabelige Katekismus. Tændstikker er jo i alle Befolkningsklasser en Nødvendighedsartikel. En — ganske vist fattig — Trøst fandt

man i, at en Række andre Stater ogsaa i Form af Afgift eller Monopol tage Skat af Tændstikforbruget, selv om disse Lande (Frankrig, Spanien, Portugal, Rumænien, Serbien, Grækenland, Rusland og Italien) ikke just høre til dem, der udmærke sig ved en særlig rationelt udviklet Finanspolitik. Desuden blev det gjort gældende, at en betydelig Del af Tændstikforbruget — der nævntes skønsmæssigt en Tredjedel — falder paa Tobaksrøgerne; og lige overfor dem er der jo ingen Grund til Medlidenhed!

For at give de bestaaende Tændstikfabriker en foreløbig Beskyttelse mod ny opdukkende Konkurrenter, vedtoges det, at Tændstikker, der i de første 5 Aar tilvirkes i Fabriker, som først komme i Drift efter 1. Juni 1909, skal beskattes med en Straffef afgift paa 20⁰/₁₀ ud over den almindelige Skat. Men ikke nok hermed. De allerede bestaaende Fabrikers Produktion er paa en Maade bleven fikseret for de førstkommende 5 Aar, for saa vidt som den Fabrik, der i noget af disse Aar producerer mere end Gennemsnitsproduktionen for de sidste 3 Aar, for sin Merproduktion maa betale Afgiften efter den ovenfor nævnte Straffesats.

Paa Forbrugsskatternes Omraade gennemførtes altsaa: en Forhøjelse af Brændevinsafgiften (80 Mill. Mark), Forhøjelse af Ølafgiften (100 Mill.), Forhøjelse af Afgiften af mousserende Vine (5 Mill.), Forhøjelse af Tobaksbeskatningen (43 Mill.), Forhøjelse af Kaffe- og Thetolden (37 Mill.), en ny Skat paa Glødelamper m. v. (20 Mill.) og en ny Skat paa Tændstikker (25 Mill.), saaledes at der gennem Reformer af Rigets Forbrugsskatter ialt paaregnes et aarligt Beløb paa 310 Mill.

Mark. Resten af det ved Finansreformen indvundne Beløb falder paa forskellige nye Stempelafgifter, hvorom nærmere i det følgende. Forinden vi imidlertid gaa over til denne anden Gruppe af Skatter, maa vi ganske kort omtale de Forslag, vedrørende Forbrugsbeskatningen, der ikke blev gennemførte.

Af disse var et enkelt, nemlig Forslaget om en Annonceskat, indbefattet i Regeringens oprindelige Forslag.

Til en saadan Skat findes der Forbilleder i forskellige Lande. I Italien, Spanien, Portugal, Serbien, Tyrkiet samt flere schweiziske Kantoner beskattes baade Avisavertissementer og offentlig Annoncering ved Gadeplakater og lign.; i Frankrig, Belgien, Luxemburg og Bulgarien er det kun den sidstnævnte Art af Annoncer, der er beskattet. I selve Tyskland er Annonceskatten heller ikke ukendt, idet der tidligere i Preussen blev opkrævet en Stempelafgift af Aviser, Tidsskrifter o. l., som optog Annoncer mod Betaling, ligesom Hamburg, Lübeck og Bremen have haft egentlige Annonceskatter. Alle disse Afgifter ophævedes imidlertid ved Rigs-Presseloven af 1874.

Regeringen foreslog nu dels en Skat paa Avis- og Tidsskrift-Avertissementer, dels en Plakat- og Reklameskat. Den førstnævnte skulde udgøre fra 2 til 10 $\frac{0}{100}$ af Annoncens Pris, alt efter vedkommende Blads Oplag, den sidstnævnte skulde for trykte Plakater, der opslaas eller udhænges paa offentlige Gader og Pladser o. l., udgøre fra 1 til 3 Pf. pr. 1000 $\square$ cm af Papirets Størrelse, idet Afgiftssatsen skulde variere efter Byernes Indbyggertal. For ikke-trykte Plakater (f. Eks. malede Opslag paa Mure o. l., Lysreklamer paa Tage

osv.) skulde Afgiften udredes med det 20-dobbelte af de før nævnte Satser. Af begge Afgifter tilsammen paaregnedes en Indtægt af 33 Mill. Mark.

Det var ikke noget helt ubetydeligt Skatteobjekt, der her var rørt ved. Paa Grundlag af et omfattende Materiale, der var tilvejebragt under Lovforslagernes Forberedelse, beregnedes det tyske Folks aarlige Udgift til Annoncer i Pressen, yderst forsigtigt, til omkring 412 Mill. Mark, medens man fra anden sagkyndig Side anslog Beløbet til en halv Milliard*). Forslaget kunde glæde sig ved en ikke ringe Popularitet hos det store Publikum, — men hvad forslaar det? Handelskamrene og de forskellige Organisationer af Købmænd og Industriadrivende værgede sig med Hænder og Fødder imod denne Forøgelse af deres Driftsomkostninger. Bladforlæggerne, som var bange for, at det ikke vilde lykkes dem at vælte Skatten over paa de Averterende, bekæmpede Forslaget Side om Side med de politiske Partier paa Rigsdagen, som frygtede for, at mange af de smaa Partiblade skulde miste en Del Annoncer og dermed deres økonomiske Eksistensbasis. Overfor saadanne Modstandere var der selvfølgelig ikke meget at stille op. For Plakatskatten forsøgte ganske vist et Forsvar ud fra æstetiske Synspunkter; mange haabede, at det skulde lykkes at hæmme den usmagelige og paatrængende Reklamering ved Stativer og Flammeskrift paa Husenes Tage, ved uskøn Overmaling af

*) Til Sammenligning: det tyske Folk betaler i Told lidt over 600 Mill. aarlig, i Hærudgifter (ordinært) 800 Mill., Post- og Telegrafvæsenet koster (brutto) knap 600 Mill.; der drikkes Øl for 2200 Mill.; der ryges Tobak for 650 Mill.; der averteres for 500 Mill.

Facader og Gavle, som i de senere Aar har afløst tidligere Tidens mere beskedne Annoncerings-Former. Men overfor Plakatskatten spilledes bl. a. »Middelstanden« ud (Stentrykker-Erhvervet), og begge Forslagets Afdelinger forkastedes hurtigt i Udvalget.

— De øvrige forkastede Forslag angik en Parfumeriskat, en Udførselstold paa Kul og en Formalingsafgift paa Mølleriprodukter. Ingen af disse tre Forslag var indbefattet i det oprindelige Regeringsforslag.

Parfumeriskatten var tænkt som et Supplement til Brændevinsafgiften. Som foran nævnt er den budgetterede Merindtægt ved Brændevinsbeskatningen kun 80 Mill. Mark, medens der i Regeringens Forslag var regnet med 100 Mill.; for det saaledes manglende Beløb skulde Parfumeriskatten give nogen Erstatning. Afgiften skulde udredes af Fabrikanten ved Stempelmærker, der skulde klæbes paa Pakningen; den skulde ikke alene omfatte alle egentlige Parfumer, men ogsaa de mange forskellige Vædske o. l., der sælges under Navn af Skønhedsmidler, Haarfarve, Haarvand, Mund- og Tandvand osv. Afgiften skulde stige progressivt med Varens Butikspris: fra 5 Pf. for en Flaske eller Beholder, hvis Pris ikke oversteg 25 Pf., til 8 Mk. for en Flaske til en Pris af over 20 Mk. — Denne i og for sig ganske fornuftige Luksusafgift faldt for en Række praktiske Indvendinger (vanskelig Kontrol, høje Opkrævningsomkostninger osv.), idet der tillige protesteredes i høje Toner fra de paagældende Fabrikanters Side; disse gjorde — karakteristisk nok — gældende, at Skattestemplet (med Prisangivelsen) paa Flasken eller Pakningen vilde gøre Varerne uegnede til at an-

vendes som Gaver, hvad der vilde formindske Afsætningen betydeligt.

Allerede i 1906 var der et Forslag fremme om Udførselstold paa Kul, og under Skatteforhandlingerne i Aar blev dette gamle agrariske Ønske paany fremdraget under Form af et Forslag om en Told af 10 Pf. pr. Dobbelcentner Stenkul og 15 Pf. pr. Dobbelcentner Koks og Briketter, der udførtes fra Tyskland. Med den nuværende Kuludførsel vilde en saadan Afgift give en Indtægt af mindst 25 Mill. Mark. Foruden dette finansielle Resultat tilsigtede man at opnaa lavere Kulpriser i Tyskland. De tyske Kulminer sælge i Almindelighed deres Produkter billigere i Udlandet end i Indlandet, og man mente nu, at en Udførselstold vilde kunne trykke Indlandsprisen noget. Forslagets Modstandere betvivlede, at dette vilde blive Tilfældet; tværtimod, blev der sagt, vilde Minerne fastholde deres udenlandske Marked og simpelthen holde sig skadesløs for Udførselstolden ved en Forhøjelse af Indlandsprisen eller ved Nedsættelse af Arbejdslønnen. Regeringen erklærede fra sin Side Forslaget for uantageligt.

Hensigten med den foreslaaede Formalingsafgift var nærmest at modvirke den stærke Koncentrationstendens, der — i Tyskland som andetsteds — gør sig gældende i Mølleindustrien*). Tilbagegangen i Antallet af smaa Møllevirksomheder skyldes — sagdes

*) I de 20 Aar fra 1885 til 1905 er Antallet af smaa Møllevirksomheder med en Aarsproduktion af højst 500 Tønder gaaet tilbage med 12 % og Møller med en Produktion af 500—4500 Tønder er gaaet tilbage med 3 %; derimod er Antallet af større Møllerier steget i følgende Forhold: Aarsproduktion 4500—30000 Tdr.: 51 %, Aarsproduktion 30000—90000 Tdr.: 119 %; Aarsproduktion over 90000 Tdr.: 71 %.

der — ikke alene deres tekniske Underlegenhed, men tillige at de store Møller til Tider ved at sælge under Produktionspris havde paaført de smaa og lidet kapital-kraftige Virksomheder en illoyal Konkurrence. Man frygtede nu, at den fortsatte Koncentration sluttelig vilde føre til Dannelsen af et Syndikat, som vilde have det i sin Magt at diktere Priserne paa Møllerivarer. Den foreslaaede Afgift, der kun skulde svares af Møller med en aarlig Produktion af over 500 Tdr., havde den sædvanlige Form: en trindelt Skala, hvorefter der for de første 600 Tønder skulde betales 1 Pf. pr. Td., for de følgende 300 Tdr. $2\frac{1}{2}$ Pf. pr. Td. osv. gennem 30 Trin til $12\frac{1}{2}$ Mk. pr. Td. for hvad der formales ud over 90000 Tdr. — Imod Forslaget blev gjort gældende, at de store Møller slet ikke vilde kunne bære en saadan Afgift, og at de mellemstore vilde faa deres Produktionsomkostninger saaledes fordyrede, at det blev nødvendigt for dem at forhøje Priserne ret betydeligt; den bestaaende Toldbeskyttelse vilde ikke blive effektiv, og den hele Foranstaltning vilde til syvende og sidst komme udenlandske Møller til Gode.

III.

I det foregaaende have vi set, at ihvorvel den Afdeling af Regeringsforslaget, der omfattede Forbrugsafgifter og lignende, blev stærkt omkalfatret under Behandlingen paa Rigsdagen, reddedes der dog en væsentlig Del deraf, og i det store og hele blev Princippet i denne Afdeling af Skattereformen bevaret. Ganske anderledes gik det med den anden Afdeling, den Del af Skatteforhøjelsen, som fortrinsvis skulde bæres af de besiddende Samfundsklasser.

Regeringen vovede ikke at optage den gamle Tanke om en Rigs-Indkomst- og Formueskat, fordi denne Skatteform allerede er stærkt beslaglagt af Enkeltstaterne og delvis af Kommunerne. Derimod foresloges et Komplex af Arveafgiftslove, som ialt skulde indbringe Riget godt og vel 90 Mill. Mark aarlig. De herhen hørende Forslag bleve alle forkastede, og efter at der var gjort en Mængde forgæves Forsøg paa at naa frem til en Beskatning af Formuebesiddelsen ad andre Veje, lykkedes det endelig at komme til Enighed om en Række Stempelafgifter, som dels skulde ramme den faste, dels den flydende Kapital. Hovedindholdet af disse nye Stempellove skal meddeles i det følgende, men da Hovedinteressen ved denne Afdeling af Skatte-reformen i Grunden knytter sig til en Del af de Forslag, der ikke bleve gennemførte, skulle vi give en kort Oversigt over disse, idet vi saavidt gørligt følge den Orden, hvori de forskellige Grupper af Forslag kom frem under Rigsdagsbehandlingen.

Vi begynde altsaa med Regeringens Arveafgifts-forslag.

I 1906 var der blevet indført en Rigs-Arveafgift, som dog kun rammer en Fjerdedel af alle Arvefald, idet den lader Arv til Descendenter og Ægtefæller gaa helt fri. Denne Arveafgift, der er progressiv baade efter Slægtskabsgraden og Arveloddens Størrelse, og som indbringer Riget ca. 40 Mill. Mk. aarlig, skulde (med nogle Ændringer uden fiskal Interesse) blive bestaaende, og ved Siden af den skulde der indføres en ny Afgift, der ogsaa skulde omfatte Arv til Ægtefæller og Børn. Medens Afgiften af 1906 opkræves af de enkelte

Arvelodder og udmaales i Forhold til disses Størrelse, skulde den nye Afgift imidlertid ramme Dødsboet som saadant og altsaa udmaales i Forhold til dettes samlede Værdi; den skulde være en »Nachlassteuer« i Lighed med den engelske »estate duty«. Denne Bo-Afgift, som tillige skulde omfatte Døds-gaver o. l., skulde kun ramme Dødsboer, hvis Værdi (efter Fradrag af Gæld, Begravelses- og Skifteomkostninger, mulige Procesomkostninger osv.) oversteg 20000 Mark. Den skulde være progressiv, begyndende med 0,5 % og sluttende med 3 % (for Boer paa over 1 Mill. Mark). Ligesom ved Arveafgiften af 1906 skulde der ogsaa ved Bo-Afgiften paa forskellig Vis ydes Landejendomsbesidderne særlige Begunstigelser. Saaledes skulde Land- og Skovejendomme helt fritages for Bo-Afgift, naar de i Løbet af de sidste 5 Aar før Arvefaldet allerede havde været indbefattede i et afgiftspligtigt Dødsbo; hvis dette havde været Tilfældet indenfor et Tidsrum af 5—10 Aar før Arvefaldet, skulde Afgiften kun opkræves med dens halve Beløb. Endvidere skulde saadanne Ejendomme have forskellige Læmpelser med Hensyn til Afgiftens Erlæggelse (i Rater gennem en længere Aarrække). — Af Dødsbo-Afgiften ventede man sig et Udbytte paa ca. 84 Mill. Mark*).

Udbyttet af Dødsbo-Afgiften vilde man dernæst have forøget med 14 Mill. Mark ved Hjælp af — en Værneskat! Med denne højst snurrige Tillægsafgift

*) For alle de foreslaaede Arveafgifter gjaldt det, at Riget skulde have tre Fjerdedele af Udbyttet, medens den Stat, hvor den Afdøde var bosiddende, skulde opkræve Afgiften og beholde den ene Fjerdedel som Betaling for Ulejligheden — og vel ogsaa som et Slags Plaster for dette Indgreb i Enkelstaternes paastaaede Eneret til Beskatning af Formuen.

hængte det saaledes sammen. De tidligere Forsøg paa at indføre en Værneskat i Tyskland vare strandede bl. a. paa de Vanskeligheder, der følge med, at en saadan Skat, naar den skal indbringe et nogenlunde klækkeligt Beløb, bliver meget trykkende for dem, der skal udrede den. Nu mente man at have fundet Knudens Løsning: Værneskatten skulde ikke udredes, før den paagældende militærtjenestefri Person var død; saa skulde Skatten betales i Form af en Forhøjelse af Dødsbo-Afgiften med $1\frac{1}{2}\%$ af Boets Værdi.

Det tredje Led i Arveafgifts-Projektet var ikke nogen egentlig Skat, men bestod simpelthen i en Begrænsning af Arveretten, saaledes at Riget skulde indtræde som Arving i de Tilfælde, hvor der hverken var Testamente eller nær beslægtede Intestatarvinger. Arveret paa Grund af Slægtskab skulde kun tilfalde den Afdødes Descendenter, Forældre, Søskende og deres Descendenter samt i begrænset Omfang Bedsteforældre. Derimod rørte dette Forslag ikke ved den bestaaende Testationsret. Udbyttet af Statens Arveret ansloges efter dette Forslag til 25 Mill. Mark aarlig.

Mod alle disse tre Forslag rejste der sig stærk Modstand. Mindst maaske mod det sidste, ihvorvel der i kraftige Udtryk blev raabt Varsko overfor dette »Statens Angreb paa Privatejendomsretten«. Mod den besynderlige Værneskat blev der bl. a. med Føje gjort gældende, at det var for Smed at rette Bager, naar man lod Arvingerne betale Værneskatten for den Afdøde. Men Kritikken af disse to Afdelinger af Forslaget traadte dog ganske i Skygge for den ualmindelig hæftige Kamp, der rejste sig om Dødsbo-Afgiften. Paa Forhaand havde man fra Regeringens Side — uforsig-

tigt nok — betegnet Vedtagelsen af Dødsbo-Afgiften som en *conditio sine qua non*; man var ganske vist forberedt paa Modstand, men næppe paa en saa forbitret Kamp som den, der rejste sig om dette Punkt: i Pressen, i Litteraturen, paa talrige Forsamlinger rundt om i Landet og paa selve Rigsdagen, — en Kamp, der ganske sikkert er enestaaende i Tysklands Skattehistorie, — en Kamp, i hvilken Parterne mobiliserede alle de Stridskræfter, de havde at raade over, og hvor Argumenterne for og imod hentedes frem fra alle Økonomiens, Socialpolitikens, Finansvidenskabens og Etikens Rustkamre. »Die Nachlasssteuer« blev Knudepunktet i den hele Reform. Og hvorfor?

Indtil et vist Punkt var der principiel Enighed mellem Partierne, for saa vidt som alle indrømmede, at Forbrugsafgifterne maatte suppleres med en forøget Skat paa Formuebesiddelsen. Men hermed ophørte ogsaa Enigheden. Repræsentanterne for Grundbesiddelsen vilde den ene Vej, Repræsentanterne for den mere bevægelige Formue den anden Vej. Kampen om Dødsbo-Afgiften blev saaledes en Styrkeprøve mellem det agrariske og det industrielle Tyskland.

Fra konservativ og især agrarisk Side gjorde man gældende, at Dødsbo-Afgiften vilde komme til at virke meget ulige, fordi den bevægelige Kapital — i Modsætning til den, der bestaar i fast Ejendom — let vilde kunne unddrage sig Skatten, dels ved lovlige Dispositioner af Arveladeren i levende Live, dels ved Defraudationer af forskellig Art baade før og efter Arvefaldet. Endvidere paastod man, at Skattetrykket vilde blive langt stærkere, naar Arven bestod i fast Ejendom, end naar den bestod i bevægelige Formuegenstande,

fordi det i førstnævnte Fald næsten altid vilde være nødvendigt at optage Laan til Udredelse af Afgiften. (For Landejendommenes Vedkommende synes dog Brodden at være taget af denne Indvending ved de før nævnte særlig gunstige Betingelser for Afgiftens Betaling). — Lige overfor Afgiftens Udstrækning til at omfatte Descendenter og Ægtefæller førte man naturligvis i Marken de fra tidligere Arveafgiftsforhandlinger kendte Argumenter af social-etisk Natur: den tyske Retsopfattelse hævder i udpræget Grad Familieformuens Kontinuitet, og man finder det, især i den grundbesiddende Landbefolkning, ikke alene urimeligt og uretfærdigt, men ogsaa anstødeligt og stridende mod Familiefølelsen, at der skal skattes til Staten, fordi den Formue, som maaske er bleven til eller væsentlig forøget ved hele Familiens Samvirken, formelt gaar over fra Fader til Søn ved den førstes Død. Det er vanskeligt for en Fremmed at bedømme Ægtheden af dette Argument, — sikkert er det, at det blev udnyttet overordentlig grundigt.

Dødsbo-Agften blev allerede paa et meget tidligt Tidspunkt af Forhandlingerne forkastet, og det gjaldt nu om at finde noget at sætte i Stedet. Paa Forslag i saa Henseende manglede det ikke, og vi kunne kun i stor Korthed omtale nogle af de mærkeligste.

Uagtet Regeringen ved Begyndelsen af Forhandlingerne havde taget Afstand fra Tanken om en særlig Beskatning til Riget af Indkomst eller Formue, blev der dog i Udvalget stillet flere Forslag i denne Retning. Foruden et nationalliberalt Forslag om en Rigs-Formueskat paa alle Formuer over 20000 Mark, var

der forskellige Projekter, der søgte at komme udenom Vanskeligheden ved at lægge det manglende Beløb paa Matrikularbidragene, idet saa Enkeltstaterne skulde holde sig skadesløse ved at forhøje de bestaaende direkte Lands-Skatter. Om et Forslag af sidstnævnte Art blev der endog paa et Tidspunkt, da alle andre Veje syntes ufremkommelige, afsluttet et Kompromis, som dog atter gik i Stykker ved den endelige Afstemning paa Rigsdagen.

Større Interesse knytter der sig til en anden Gruppe af Forslag, der gik ud paa at ramme Formuen ved Værdistignings- og Omsætningsafgifter o. l.

Der var for det første Forslaget om en almindelig Værdistigningsafgift paa Grundejendomme og Værdipapirer. Værdistigningen for disse to Formuearter anslog man til henholdsvis 880 og 830 Mill. Mk. aarlig, og ved en gennemsnitlig Skattesats paa 6 % vilde der saaledes kunne opnaas en Skat af over 100 Mill. Medens Tanken gennemgaaende vandt Tilslutning i Princippet, blev der gjort den praktiske Indvending, at Værdistigningsafgiften i hvert Fald for Grundejendommenes Vedkommende egner sig bedst for Kommunerne, og at denne Skatteform i nogen Grad allerede er taget i den kommunale Skattepolitik's Tjeneste. Imidlertid erklærede Regeringen sig beredt til at forsøge at virkeliggøre Tanken om en Rigs-Værdistigningsskat paa faste Ejendomme, hvorimod en tilsvarende Afgift paa Værdipapirer betegnedes som teknisk uigennemførlig og økonomisk set meget betænkelig.

Til noget positivt Resultat førte Forslaget om en almindelig Værdistigningsskat ikke, men det medførte den Fordel, at Bestræbelserne for at finde en Form

for Beskatning af Formuen kom ind i et nyt Spor. Under Udvalgsforhandlingerne var man imidlertid bleven klar over, at det ikke lod sig gøre at ramme Grundejendom og løs Formue ved samme Skat, og man kom saaledes til Kombinationen: Børsskat paa Værdipapirer og Omsætnings- og Værdistigningsskat paa fast Ejendom. Den foreslaaede Børsskat tog sit Forbillede i den franske »droit de transmission«; den skulde for børsnoterede Papirers Vedkommende betales under Form af en kvotiseret Afgift, for de forskellige Papirer varierende mellem 1 og 4 pro mille af den samlede Emissions gennemsnitlige Kursværdi i det forudgaaende Aar; Afgiften skulde udredes af Udstederen, som derefter skulde være berettiget til at fradrage Beløbet ved Udbetalingen af Renter eller Dividende. De ikke noterede Papirer skulde beskattes ved hver Omsætning gennem en ret høj Stempelafgift paa Slutseddelen. Hvad de faste Ejendomme angaar, skulde de beskattes dels ved en Omsætningsafgift paa $\frac{1}{2}\%$ af Købesummen ved hvert nyt Salg, dels ved en Værdistigningsafgift paa 10—25 % af den ved Salget konstaterede Prisstigning siden sidste Overdragelse. Værdistigningsafgiften skulde opkræves af Kommunen; Rigs-kassen skulde kun have Halvdelen af Udbyttet, medens den anden Halvdel skulde tilfalde Kommunen. Det lykkedes ikke at gennemføre Planen i denne Form, men — som vi senere skal se — blev dog i hvert Fald Grundtanken i Omsætningsafgiften virkeliggjort.

Under de forvirrede Forhandlinger, hvor det ene Forslag afløste det andet, uden at der var synderlig Udsigt til, at noget kunde gennemføres, holdt Rege-

ringen haardnakket fast ved sin oprindelige Plan om at ramme Formuen ved Arvefaldet. Og selv efter at Dødsbo-Afgiften var endelig forkastet, gjordes der et Forsøg paa at faa den bestaaende Arveafgift udvidet til at omfatte Arv til Descendenter og Ægtefæller. Forslaget var ret moderat: for Arvelodder under 30000 Mk. skulde Afgiften kun være 1 %, derefter stigende med Arveloddens Størrelse til et Maksimum af 4 % ved 750000 Mk.; naar samtidig Ægtefælle og Børn arvede, skulde førstnævntes Arvelod være afgiftsfri; endelig skulde der ikke betales Afgift af Arvelodder til Ægtefælle og Descendenter, naar hele Boets Værdi var under 20000 Mark eller den enkelte Arvelod under 10000 Mark. Forslaget faldt for de samme Argumenter, som fældede Dødsbo-Afgiften.

Endnu et forkastet Regeringsforslag maa nævnes, før vi gaa over til dem, der bleve gennemførte. Med de moderate Satser kunde Afgiften af Descendent- og Ægtefællearv, hvis den var bleven gennemført, kun give Riget 55 Mill. Mk., medens der krævedes 90 Mill. Regeringen foreslog derfor en Skat paa Brandforsikringskvitteringer, for saa vidt Forsikringssummen oversteg 5000 Mk. Da den samlede Brandforsikringssum i Tyskland udgør 200 Milliarder Mark, hvoraf 140 Milliarder angaar Forsikringer over 5000 Mk., vilde der med en Afgift paa $\frac{1}{4}$ % kunne paaregnes et Udbytte paa 35 Mill. Mod dette Forslag indvendtes bl. a., at Forsikringssummen ikke var noget sandt Udtryk for Formuens Værdi; der tages ikke Hensyn til Gæld, Grundens Værdi kommer ikke i Betragtning, meget rige Folk er undertiden delvis deres egen Assurandør osv. For disse og lignende Indvendinger faldt Forslaget.

IV.

Den Maade, hvorpaa det sluttelig lykkedes at tilvejebringe det Skattebeløb, der overvejende skulde ramme Formuebesiddelsen, var gennem Vedtagelsen af en Række Stempelafgifter, nemlig: Afgift paa Omsætning af Grundejendomme, Forhøjelse af den bestaaende Stempelafgift paa Effekter, Omordning af Stempelafgiften paa Veksler, Indførelse af en Stempelafgift paa Checks og Indførelse af en Talonskat.

Omsætningsafgiften af Grundejendomme rammer alle Arter af Ejendomsoverdragelser, men den bortfalder, naar Værdien af det overdragne er under 20000 Mk. for bebyggede og 5000 Mk. for ubebyggede Grunde, og Køberen hverken driver Ejendomshandel som Erhverv eller har en Aarsindtægt af over 2000 Mk. Ejendomme under »den døde Haand« betale en tilsvarende Afgift hvert 30te Aar. Denne Afgift er kun interessant ved den Tillægsparagraf, der i sidste Øjeblik blev vedtaget, og som gaar ud paa, at Afgiften ikke skal opkræves med sin normale Sats ($\frac{1}{3}\%$), før der er vedtaget en Værdistigningsafgift til Riget. For at Regeringens Løfte om at tage en saadan Skat under Overvejelse ikke skulde gaa i Glemmebogen, fik man indsat i Loven en Bestemmelse om, at et Lovforslag om en Rigs-Værdistigningsskat til Beløb 20 Mill. Mark skal forelægges Rigsdagen inden 1. April 1911, og indtil en saadan Skat er vedtaget, opkræves Omsætningsafgiften med dobbelt Sats ($\frac{2}{3}\%$). Afgiftens Provenu er beregnet til 40 Mill. Mk. aarlig.

Medens Grundbesiddelsen saaledes blev beskattet paa ensartet Maade, foreløbig gennem en enkelt Af-

gift, er det samme ikke Tilfældet med den bevægelige Kapital. Her møder vi først en Forhøjelse af den under Børsskatten hørende Stempelafgift paa Effekter, en Afgift, der betales med forskellige Satser en Gang for alle og udmaales efter Papirets paalydende Værdi. Forhøjelsen andrager 23 Mill. Mk.

Dernæst er der indført en Tillægsafgift til den siden 1879 bestaaende Stempelafgift paa Veksler. De almindelige Handelsveksler med indtil 3 Maaneders Løbetid berøres dog ikke af den nye Afgift, som udelukkende rammer Veksler, betalbare ved Sigt eller med over 3 Maaneders Løbetid. Saadanne Veksler skulle stemples paany efter den sædvanlige Takst, naar 3 Maaneder efter Udstedelsen ere forløbne; det nye Stempel gælder 9 Maaneder; derefter fornyes Stempelingen for hver 6 Maaneder eller Del deraf. Formaalet er at ramme de meget benyttede Kautionsveksler, der udstedes til Sikkerhed for Laaneforpligtelser paa lang Tid. For at undgaa Stempelagiften har det hidtil været Brug at udstede Dokumentet saaledes, at det ikke opfylder alle de formelle Betingelser for at være en Veksler, og saa at give Kreditor Bemyndigelse til at tilføje det manglende i Tilfælde af, at han vil gøre Vekselkrav gældende. For denne Trafik er der imidlertid ved den nye Lov sat en Stopper, idet det udtrykkelig bestemmes, at saadanne Kvasi-Veksler ere stempelpligtige. I Forbindelse hermed bestemmes det, at i Tilfælde, hvor Vekselsummen ikke fremgaar af Dokumentets Tekst, skal Stempelagiften beregnes af en Sum paa 10000 Mk., dog med det Forbehold, at hvis der senere indsættes en anden Sum i Dokumentet, kan Forskellen mellem det erlagte Stempelbeløb og

det, der skulde være udredet, udlignes ved Efterbetaling, resp. Tilbagebetaling. Forhøjelsen af Veksel-Stempelaafgiften vil efter Beregningen indbringe 7 Mill. Mark.

Helt ny er Stempelaafgiften paa Checks og dermed ligestillede Bankkvitteringer. Saadanne Dokumenter skulle fremtidig beskattes ved et Fiksstempel paa 10 Pf. for hver Check uden Hensyn til dens paa-lydende Beløb. Fritagne for denne Afgift ere Post-checks og saadanne Checks, som skulle stemples som Veksler. Paa Grundlag af foretagne Stikprøver har man beregnet, at der i det tyske Rige aarlig udstedes 130—140 Mill. Checks og Bankkvitteringer af den Art, der omfattes af den nye Afgift. Denne vil herefter komme til at indbringe ca. 13 Mill. Mk. aarlig, medmindre det skulde vise sig, at Afgiften driver en større Del af de paa smaa Beløb udstedte Anvisninger over i den stempelfri Postcheck-Omsætning.

Ogsaa den saakaldte Talonskat er ny. Gennem denne Skat vil man gøre et Forsøg paa at løse den skatteteknisk vanskelige Opgave at faa Ram paa alle rentebærende Værdipapirer. Tanken, der ligger til Grund for den valgte Form, er den, at alle saadanne Papirer — hvor de saa end gemme sig, og hvor meget de end maatte holde sig udenfor Omsætningen — dog paa ét Tidspunkt komme frem af deres Skjul, nemlig naar Kuponarkene skulle fornyes. Naar det nye Kuponark udleveres, skal Talonen være stemplet efter Takster, der for de forskellige Arter af Papirer varierer mellem $\frac{1}{5}$ og 1 % af Obligationens eller Aktiens Paa-lydende. Disse Normalsatser gælde for Kuponark, der indeholde Rentekuponer for 10 Aar; hvis der er

Kuponer for en længere Aarrække, forøges Stempelafgiften forholdsmæssigt. Fritagne for Afgiften er bl. a. Rigets og Enkeltstaternes Obligationer samt Aktier udstedte af Selskaber med filantropiske Formaal. En Række Overgangsbestemmelser tilsigte at afbøde et alt for ujævnt Skattetryk. Talonskatten antages at ville indbringe 27 Mill. Mk. Loven indeholder ingen Bestemmelse om, hvem der skal udrede Skatten. Det maa imidlertid antages, at Debitor formelt vil afholde Udgiften, da en modsat Fremgangsmaade vilde influere uheldigt paa Kurserne paa det Tidspunkt, da Kuponarkene ombyttes. Aktieselskaberne vil naturligvis fradrage Skattens Beløb ved Udbyttefordelingen i de følgende Aar. Derimod synes det tvivlsomt, om Talonskatten paa Papirer med fast Rente vil kunne overvæltet paa Kreditorerne, naar den først er udlagt af Debitor.*)

V.

Forhandlingerne om Finansreformen og de politiske Partiforskydninger, der stod i Forbindelse hermed, var det alt beherskende Hovedemne i den offentlige Debat i Tyskland fra November 1908 til Juli 1909. De nye Love vedtoges i endelig Skikkelse af Rigsdagen den 9. og 10. Juli, godkendtes af Forbundsraadet den 12. Juli og fik kejserlig Stadfæstelse den 15. Juli. For største Delen traadte de nye Skattebestemmelser allerede i Kraft fra 1. August, for enkeltes vedkommende dog noget senere, men $2\frac{1}{2}$ Maaned efter Lovenes Stadfæstelse vare de alle førte ud i Livet.

*) Som det fremgaar af Bladmeddelelser, have forskellige større Kommuner i Løbet af Efteraaret vedtaget selv at bære Talonskatten paa deres Obligationer.

For det tyske Riges Finansvæsen var Vedtagelsen af denne store Nybevilling simpelt hen en Nødvendighed. Under Trykket heraf er den hele Reform bleven til, og dette har sat sit Mærke paa mange Punkter af de nye Skatteordninger. Disse bære i endnu højere Grad end Skattereformen af 1906 Kompromis'ets Præg, men selv om man fra et finansvidenskabeligt Synspunkt kan rette den Anke mod denne store Finansreform, at den i udpræget Grad savner de rene Linier, har den dog ved sine dristige Forsøg paa at anvende nye, efter moderne Forhold tilpassede Skatteformer Krav paa blivende Interesse fra Skatteteknikens Side.

Hvad der har bidraget stærkt til at forøge Interessen for Rigs-Finansreformen af 1909, er de store Tal, den regner med. En Nybevilling paa imellem 400 og 500 Millioner Mark aarlig er et hidtil ukendt Fænomen. Rent umiddelbart er det imidlertid vanskeligt at se, hvad dette Tal betyder. Vi skal da prøve paa at belyse det ved nogle Sammenligninger.

Før Reformen udgjorde det tyske Riges aarlige Indtægt gennem Skatter og Afgifter med et rundt Tal 1200 Mill. Mark, og denne Sum forøges altsaa ved de nye Love med omtrent to Femtedele af dens Beløb. Dette lyder imidlertid af mere, end det er. Af hele den Skattebyrde, der hviler paa det tyske Folk, falder nemlig kun to Femtedele paa Rigets Kappe, idet Enkeltstaternes Skatteindtægt udgør 770 Mill. og Kommunernes 1090 Mill. Mark aarlig. Sammenregner man disse Beløb med Rigets 1200 Mill., faas en samlet Sum af 3060 Mill., som nu altsaa er bleven forøget med ca. 450 Mill. eller med omtrent en Syvendedel. For Tysklands Skatteydere som Helhed betragtet be-

tyder Finansreformen altsaa, at for hver 7 Mark de hidtil have betalt i Skatter til Rige, Stat og Kommune, maa de fremtidig betale 8 Mark.

Af det samlede Skattebeløb paa 3060 Mill. Mark før Reformen faldt 1605 Mill. paa direkte Skatter og Arveafgifter, 1195 Mill. paa Forbrugsskatter og 260 paa Omsætningsskatter o. l., altsaa faldt der paa disse tre Grupper henholdsvis 53, 39 og 8 % af det samlede Beløb. Den langt overvejende Del af de nye Skattebeløb (ca. 350 Mill. Mk.) falder paa Forbrugsskatternes Gruppe, en mindre Del (noget over 100 Mill. Mk.) paa Omsætningsafgifter o. l., saaledes at Forholdet mellem de tre Grupper ændres til følgende: direkte Skatter og Arveafgifter 46 %, Forbrugsskatter 44 %, Omsætnings-skatter o. l. 10 %.

Vi nævnte før, at Reformen vil medføre, at Skatterne i Tyskland vokser med en Syvendedel. Det er klart nok, at dette er en ikke ringe Forøgelse. Men der har været talt meget om, at de tyske Skatteyderes Evne allerede er stærkt anstrængt, og at den nye Forøgelse vil blive vanskelig at bære. Hvorledes forholder det sig hermed?

Der anføres i den Betænkning, der ledsagede Skatteforslagene, da de forelagdes for Rigsdagen, en Række Beregninger angaaende Skattebyrden i Tyskland og i nogle andre store Lande. Disse Beregninger stille Tyskland i et ret gunstigt Lys, idet det viser sig, at medens Beløbet af samtlige Skatter og Afgifter til Stat og Kommune pr. Individ af Befolkningen udgør i England 96 Mark aarlig*), i Frankrig 83 Mark og i de

*) De nye Skatter i England vil bringe Beløbet op over 100 Mk. aarlig pr. Individ.

Forenede Stater 81 Mark, udgjorde det i Tyskland før Reformen kun 49 Mark, efter Reformen 56 Mark. Denne Sammenligning er imidlertid lidet tilfredsstillende, da det er givet, at Befolkningens Skatteevne i hvert Fald i England og i de Forenede Stater er betydelig større end i Tyskland. Med Hensyn til en Bedømmelse af Skattetyngen vil vi have mere Udbytte af at benytte vort eget Land til Sammenligning.

Det samlede Skattebeløb i Danmark udgør i de senere Aar ca. 122 Mill. Kr., nemlig 75 Mill. Kr. Skatter til Staten og 47 Mill. Kr. til Kommunerne*). Dette er paa det nærmeste 47 Kr. eller i tysk Mønt 53 Mark pr. Individ. For Tyskland fandt vi før, at den aarlige Skattebyrde pr. Individ udgjorde 49 Mk. før Reformen og 56 Mk. efter Reformen. Skattebyrden i Tyskland var altsaa, i Forhold til Folketallet, før Reformen omkring 8 % mindre end i Danmark, efter Reformen omkring 6 % større end i Danmark. Disse Tal ere saa meget mere oplysende, som de referere sig til to Lande, der med Hensyn til Befolkningens Skatteevne staa tilnærmelsesvis paa lige Trin. For Danmark opgøres Nationalindtægten for Tiden til ca. 1 Milliard Kr. aarlig, for Tyskland er der netop i Anledning af Finansreformen foretaget omfattende Beregninger med det Resultat, at Nationens samlede Indtægt kan ansættes til 30 Milliarder Mark. Med et Skattebeløb af 122 Mill. Kr. for Danmark og 3500 Mill. Mk. for Tyskland, finder man, at Skattebyrden baade her og der udgør omkring 12 % af Nationens Indtægt. Skattetyngen i Tyskland skulde altsaa — hvis de altid

*) Statistiske Efterretninger. Udg. af Statens Statistiske Bureau. Nr. 2, 1909.

ret vanskelige Beregninger af Nationalindkomsten holde Stik — være paa det nærmeste som i Danmark, hvad der unægtelig ikke støtter Formodningen om, at det tyske Folk er nær ved at segne under Vægten af de offentlige Byrder*).

Ogsaa for de før nævnte Lande, Frankrig, England og de Forenede Stater, foreligger der for nyeste Tid Opgørelser over Nationalindtægten, men Grundlaget for disse Opgørelser er endnu mindre sikkert end for de tilsvarende i Danmark og Tyskland. For Frankrig har Leroy-Beaulieu beregnet Nationens aarlige Indtægt til 25000 Mill. Frs.; Skatterne til Stat og Kommune udgør ca. 4000 Millioner, altsaa 16 % af Nationalindtægten. For England er Nationalindtægten i 1906 opgjort til 1700 Mill. £ («Report of the Select Committee on Income Tax»); Skatternes Beløb, 200 Mill. £, udgør heraf ca. 12 %. Endelig har man paa Grundlag af en tidligere Opgørelse af Mulhall anslaaet Nationalindtægten i de Forenede Stater til ca. 14000

*) Ovenstaaende Betragtning meddeles med alt Forbehold. Man kan indvende, at der er andre offentlige Byrder end dem, der betales i klingende Mønt som egentlige Skatter og Afgifter. Eksempelvis har baade Stat og Kommune en Række Indtægter ved Erhvervsvirksomhed, der kunne sidestilles med Forbrugsafgifter. I Tyskland løber Renindtægten (altsaa efter Fradrag af Anlægs kapitalens Forrentning) af saadanne Virksomheder op til 76 Mill. Mk. for Riget, 755 Mill. Mk. for Enkeltstaterne (væsentligst hidrørende fra de preussiske Statsbaner) og 50 Mill. Mk. for Kommuner med over 10000 Indbyggere. Hvis man vilde lægge disse Beløb til Skattebeløbet, vilde man naa til en Skattetyngelse paa 14 à 15 % i Stedet for 12. (I Danmark spiller det Offentliges Erhvervsindtægter en forholdsvis mindre Rolle). Et Moment, der strængt taget ogsaa bør tages i Betragtning i nærværende Forbindelse, er den forskellige Militærbyrde, og det samme kan siges om den forskellige Maade, hvorpaa Socialforsikringen er ordnet.

Mill. Doll.; heraf udgør Skatter til Stat og Kommuner (1400 Mill. Doll.), ca. 10 %. Efter Finansreformen af 1909 synes Skattetyngen i Tyskland altsaa at være en Del større end i de Forenede Stater, omtrent saa stor som i Danmark og England, men væsentlig mindre end i Frankrig.

Litteratur: Paul Beusch: Die Reichsfinanzen und die Steuerreform. M. Gladbach. 1909. — J. Conrad: Zur Reichsfinanzreform in Deutschland. (Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. III Folge, 36. Band. 1908). — Max v. Heckel: Die Reichsfinanzen und die Reichsfinanzreform im Jahre 1908. — (Jahrb. f. Nationalök. u. Stat. III Folge, 36. Band. 1908). — Hugo Linschmann: Die Reichsfinanzreform von 1909. Berlin 1909. — Georg Schanz: Ein Wort zur Schuldenwirtschaft des Deutschen Reichs. (Finanzarchiv, 25. Jahrg. 1. Band. 1908). — Denkschriftenband zur Begründung des Entwurfs eines Gesetzes, betreffend Aenderungen im Finanzwesen. Drucksachen des Reichstags, Session 1907-09. (Dette Værk paa henimod 2000 store Sider indeholder i 1ste Bind en Oversigt over Rigets, Enkeltstaternes og Kommunernes Finansvæsen i Tyskland, i 2det Bind en Fremstilling af Frankrigs, Storbritanniens og Irlands, Italiens, Japans, Østerrig-Ungarns, Ruslands, Schweiz's og United States Finansforhold, i 3die Bind Materiale til Bedømmelse af Velstandsforholdenes Udvikling i Tyskland i den sidste Menneskealder, og i 4de Bind Materiale til Bedømmelse af Sammenhængen mellem den offentlige Gæld og Kapitalmarkedet. En sand Guldgrube af Oplysninger, hvoraf en stor Del ere nye, tilvejebragte ad hoc). — En sammentrængt Gengivelse af de nye Love findes i Jahrbücher f. Nationalök. u. Stat. III Folge, 38. Bd., 3. Heft, September 1909).